

- допомогу в оцінці власних можливостей та визначенні відповідності майбутньої трудової діяльності власним інтересам;
- спрямованість навчально-виховного процесу на розкриття психологічних механізмів креативності майбутніх банкірів та готовності до інноваційної діяльності.

Соціально-психологічний супровід процесу формування інноваційної культури майбутніх банкірів є важливим компонентом, який повинен забезпечувати цілісність і всебічність впливу на особистість. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо підготовку методичних рекомендацій до розвитку світоглядного підґрунтя інноваційної культури особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех. – Книга друга : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади – К. : Либідь, 2003. – 342 с.
2. Болгарина В. С. Культурологічний підхід до управління школою / В. С. Болгарина – Х. : Основа, 2006. – 112 с.
3. Лукін Д. Т. Етичні аспекти бізнесу українських банків / Д. Лукін , Т. Мазило // Вісник НБУ. – 2004, – № 2. – С. 22–24.
4. Савченко Г. А. Управление персоналом в банках : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.02 / Г. А. Савченко. – Донецьк, 1998. – 208 с.

УДК 371.13.02: 808.5

А.С. Надолинська

Південноукраїнський державний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА ОРІЄНТАЦІЯ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання етнолінгводидактичної культури майбутнього вчителя-словесника. Запропонована наукова концепція розвитку етнолінгвокультурологічної компетенції студентів філологічного фаху.

В статье рассматриваются вопросы этнолингводидактической культуры будущего учителя словесности. Предлагаемая концепция направлена на развитие культурологической компетенции будущего педагога.

The question of etnolingual and didactic culture of a future teacher in philology are investigated at the article. Novelty of author's approach lies in the development of cultural competence of the future teacher.

Постановка проблеми. До низки пріоритетних напрямів сучасної університетської філологічної освіти необхідно віднести широко розроблювані концепції навчання, як-от: профільне (О.М. Горошкіна, Л.І. Мацько, О.М. Семенов), лінгвориторичне (Н.Б. Голуб, Г.М. Сагач),

когнітивно зорієнтоване (О.М. Горошкіна, А.В. Нікітіна, М.І. Пентилюк) та компетентнісно орієнтоване (І.Д. Бех, Т.В. Симоненко). Зокрема, узагальнюючи психолого-педагогічні, методичні і загальнофілологічні засади професійної компетентності сучасного вчителя української мови і літератури, О. М. Семенов зазначає: «Педагог має знати історію української культури, її місце в системі світової культури, розумітися на традиціях, звичаях і обрядах рідного народу, викладати українську мову як національно-культурний феномен, що відображає духовно-моральний досвід народу, а українську літературу – в контексті розвитку української і світової культури, обґрунтовувати власну позицію з питань, які стосуються ціннісного ставлення до історичного минулого, а отже, оволодіти етнокультурознавчою компетенцією» [4, 66]. Як бачимо, культурологічна концепція освіти в наш час дедалі чіткіше оформлюється як окрема філософсько-лінгвістична парадигма, відображена у працях кордонних (В.С. Біблер, Д.С. Лихачов, В.А. Маслова) і вітчизняних вчених (С.Я. Єрмоленко, В.В. Жайворонок, Л.І. Мацько, Л.В. Скуратівський). Ідея культуроцентристської концепції філологічної освіти набуває все більшої підтримки і в науково-педагогічному середовищі, адже культуроцентризм, на думку багатьох вчених, є методологічним підґрунтям освіти, який формує мовну особистість студента як цілісного суб'єкта культури (В.І. Кононенко, Г.В. Онкович, Л.Г. Саяхова, С.Г. Тер-Мінасова, В.П. Фурманова), сприяючи зокрема і формуванню української культуромовної особистості вчителя [5]. Не випадково в лінгводидактичних розвідках В.Ф. Дороз, Т.М. Левченко, О.І. Потапенка, Л.І. Прокопенко, В.І. Тихоші науково обґрунтовано потребу врахування національно-культурного компонента семантики мовних одиниць (передовсім лексики і фразеології) не лише як одиниць мови і мовлення, але й як концептів етнокультури.

Отже, з позицій культурологічно зорієнтованої лінгводидактики порушена проблема становить неабиякий інтерес, оскільки вона відкриває нові перспективи в змісті вищої професійної освіти. На підставі осмислення методичного аспекту дослідження з'являються нові можливості для встановлення міжпредметних зв'язків, інтегрування мовно-літературної освіти в систему національної культури.

Мета статті – теоретичне обґрунтування концепції розвитку етнолінгвокультурологічної компетенції студентів у системі неперервної професійної освіти.

Завдання дослідження – уточнити характеристики етнолінгвокультурологічної компетенції як феномена теорії і практики професійної підготовки культуромовної особистості майбутнього вчителя-словесника.

Сучасна культурологія оперує універсаліями, за допомогою яких відбувається рубрикація та систематизація культурного досвіду. Культура, як жодна інша система, відтворює цілісну систему уявлень про фундаментальні цінності: добро, зло, краса, віра, обов'язок, справедливість, совість. Саме культура стала ініціатором окремої складової філософії – аксіології, що відображає шкалу цінностей, національні особливості певної етнокультури. Розуміння сенсу життя, етичних та естетичних уявлень, місця особистості в соціокультурному просторі, співвідношення інновацій і традицій – все це межі відмінностей різних національних культур. Водночас, на нашу думку, зараз, коли кількість визначень культури наближається до чотиризначного числа (за спостереженням В. А. Маслової), можливо говорити не стільки про інтерес до означеного явища, скільки про методологічні труднощі сучасної культурології. До сьогодні в світовій культурологічній думці немає не лише єдиного тлумачення феномену «культура», але й загального погляду на її вивчення, що здатен подолати цей методологічний різнобій. Дослідницькі підходи розходяться навіть у тому, що саме може бути поєднано поняттям «культура», почасти розподіляючи її на духовну й матеріальну. Отже, у науковій літературі, як вітчизняній, так і зарубіжній, виділено доволі значну кількість підходів щодо її тлумачення. Так, В.А. Маслова зокрема стисло характеризує основні з них: описовий, ціннісний, діяльнісний, функціоністський, герменевтичний, нормативний, духовний, діалогічний, інформаційний, символічний і типологічний [3, 13 – 16].

В аспекті теми започаткованого дослідження для розуміння сутності феномену «культура», а також подальшої лінгводидактичної інтерпретації досліджуваного явища розглянемо погляди А. Кребера і К. Клахтона, які розподілили наявні визначення культури за шістьма типами, кожен з яких у свою чергу розпадається на кілька груп:

- описові, в яких акцент зроблено на переліченні всього того, що охоплює культура;
- історичні, в яких увагу зосереджено на процесах соціальної спадкоємності, традицій, світоглядних уявлень;
- нормативні, що розподілено на дві групи: ті, які зорієнтовані на ідею певного способу життя, і ті, які орієнтують на певні уявлення про ідеали та цінності;
- психологічні, що акцентують на процесах адаптування до середовища;
- структурні, в яких досліджують організацію культури за її складовими;
- генетичні, де культуру розглядають з позицій її походження [1, 45].

До того ж Л.Г. Іонін виокремлює чотири основні значення «культура»:

а) абстрактне найменування загального процесу інтелектуального, духовного, естетичного розвитку;

б) позначення стану суспільства, що ґрунтується на праві, порядку, звичаях, у такому сенсі культура збігається з одним зі значень слова «цивілізація»;

в) абстрактна вказівка на особливості способу існування або способу життя, властивих якомусь суспільству, певній групі людей чи історичному періоду;

г) абстрактне позначення форм і продуктів інтелектуальної і, насамперед, художньої діяльності [1, 11].

Л.Г. Іонін також послуговується поняттям репрезентативної культури, яке зокрема є найбільш адекватним для порушеної нами проблеми.

Проведений аналіз теоретичних джерел засвідчив, що жодне з відомих визначень культури (праці В.С. Біблера, Ф. Боаса, М.С. Каган, Ю.М. Лотмана, О.О. Потебні) не можна вважати цілком придатним, коли йдеться про методичне осмислення проблеми співвідношення мови і культури, яке підходить для освітніх цілей. Окрім того, розвиток неолінгвістичних ідей, занурення в соціолінгвістичний та етномовний матеріал привели дослідників до розуміння того, що культура виформовується з багатоманіття етнічних культур. Саме «на цьому

покордонні наукових студій двох таких важливих суспільних явищ – мови і культури – виникла лінгвістична наука лінгвокультурологія, що користується методологією мовознавства і культурології ... досліджує історичні і сучасні мовні явища й структурні одиниці через призму матеріальної і духовної культури народу» [5, 37].

Отже, методологічним підґрунтям розроблюваної концепції лінгвокультурологічного розвитку студентів у вищій школі було взято діалогову концепцію культури М.М. Бахтіна, сфокусовану на особистості, що, з нашого погляду, є основою для створення особистісно орієнтованої системи навчання. Культурологічні засади склали праці філософів (В.С. Біблер, Д.С. Лихачов, Ю.М. Лотман, О.О. Потебня, М. Хайдеггер), які, власне, визначають систему поглядів на сутність культури. Водночас складність філософського осягнення явищ культури полягає в тому, що вони є різноманітними і важко вловлюваними в кожному конкретному випадку. Найбільш прийнятним видається такий спосіб вивчення культурних явищ, коли досліджуються різні культурні форми і стани, адже в такому разі під культурні феномени підпадають і мова, і етнопсихологія, етнографія, всі галузі мистецтва, педагогіка. Отже, культуру необхідно тлумачити з точки зору системного підходу та синергетичного розуміння закономірностей розвитку складних і надскладних саморегульованих систем, як цілісне утворення, як форму буття людей, підсистемою якої є мова і наука про мову. Не випадково в антропоцентристській філософській парадигмі культуру розглядають як процес розвитку людського розуму і розумних форм життя, що і становить «спосіб розв'язання філософських (і передовсім світоглядних) проблем, коли дослідник іде не від світу до людини, а, навпаки, від людини до світу» [6, 87].

Відтак, в умовах полікультурності України, розмаїття її етнокультурних ціннісних систем стратегічною лінією, що визначає зміст філологічної освіти на загальнодержавному і регіональному рівнях, виступає як завдання збереження єдиного освітнього простору, так і вивчення української мови спільно з етнокультурою. У зв'язку з чим у проекті розроблюваної концепції фахової підготовки словесника, окрім лінгвістичної, комунікативної, дискурсивної компетенції, уведено поняття етнолінгвокультурологічної компетенції, яку ми визначаємо не лише як знання системи культурних цінностей, втілених у мові, але і як глибоке усвідомлення своєї причетності до культури рідного народу.

Висновки. Отже, що аналіз основних підходів щодо розуміння феномену «культура» свідчить про те, що лінгвокультурологічний аналіз мови як найбільш яскравого вияву національної культури сприяє розвитку філологічної мовної особистості. Відповідно до сутнісних характеристик концепції формування етнолінгвокультурологічної компетенції студентів (гуманістична орієнтація, антропоцентризм, культуровідповідність) формулюються і методичні принципи комунікативно-культурологічного навчання мови:

а) комунікативний, спрямований на розвиток особистості як суб'єкта культури в процесі спілкування;

б) когнітивний – вивчення мови як засобу пізнання світу;

в) лінгвокультурологічний – розгляд мовних явищ в аспекті діалогу культур.

У перспективі плануємо виокремити ключові концепти української культури, що сприятимуть формуванню етнолінгвокультурологічної компетенції майбутніх словесників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ионин Л. Г. Социология культуры. / Л. Г. Ионин – М. : Логос, 1998. – 280 с.
2. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Известия Академии наук: Серия литературы и языка, 1993. / Д. С. Лихачев – Т. 52. – № 1. – С. 3 – 9.
3. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие. / В. А. Маслова – М. : Академия, 2001. – 278 с.
4. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету): Дис. ... д-ра пед. н.: 13.00.08 (професійна освіта). – К., 2005. – 476 с.
5. Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика: Монографія / За ред. Л. І. Мацько, О. М. Семенов. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2008. – 298 с.
6. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – М. : Республика, 2001. – 719 с.

УДК 37:330

Л.С. Отрощенко

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглянуто основні складові методики розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців зовнішньоекономічного профілю. Проаналізовано підходи, педагогічні принципи та умови ефективної реалізації запропонованої методики.